

EN TILSTÅELSESSAG

Udenrigsministre og præsidenter gør det. Golfstjerner, fodboldidoler og skuespillere gør det også. Ganske almindelige mennesker forsøger også efter fattig evne at følge trop med de kendte. Som f.eks. tidligere såkaldte 68'ere, der nærmest har stået i kø for at gøre rede for deres synder. Alle kommer de med tilståelser - underforstået med et stille håb om tilgivelse. Det hele minder grangiveligt om et missionsmøde i det vestjyske, hvor angrende syndere via bekendelse af deres onde gerninger bliver en del af de frelste og dermed nærmere frelsen.

Tidsånden banker også på hos mig – hårdt og inciterende. Jeg føler det stærkt. Også jeg får lyst til at komme med bekendelser – men der stopper min udkrængning af sjælen. Jeg føler nemlig ikke at have gjort noget forkert. Derfor søger jeg heller ikke tilgivelse og forventer heller ikke at blive udvalgt – at komme over på den anden side og blive en del af de frelste. Der er også alt for megen trængsel allerede. Jeg mener, at jeg i de pragtfulde næsten 35 år, hvor jeg var en del af universitetsverdenen, efter fattig evne og under de givne vilkår har levet op til de krav, som min stilling foreskrev. Vilkårene kunne – indrømmet – forekomme snævre og urimelige. Ofte også alt for snævre. Men de tillod alligevel også sprækker, der kunne udnyttes til at løse de opgaver, et universitetsinstitut ifølge love og bestemmelser var pålagt. Og overordnet forekom det os absurd som et sproginstitut ikke at udnytte alle mulige sprækker, der kunne give os viden om de lande og de samfund, hvor slaviske sprog var modersmål og kommunikationsmiddel. Lande, som det officielle Danmark da også havde normale diplomatiske forbindelser med, og som ministre og andre offentlige personer besøgte og modtog besøg fra.

Mit synderegister begynder for alvor i 1968 – men der var ansatser allerede ved min studiestart i 1959, hvor jeg havde besluttet at læse historie og russisk. Ja, såmænd allerede i 1957, hvor Nato med gode ord og anden lokkemad fik mig til at søge ind på et uddannelsesforløb, der i løbet af værnepligtstiden skulle gøre mig til sprogofficer – i russisk. Men helt galt gik det som sagt i 1968, hvor rektor for Aarhus Universitet først gav mig et forskerstipendium og dernæst to år senere ansatte mig til at undervise i Ruslands og Sovjetunionens historie og samfundsforhold. Underforstået – under inddragelse af russisksprogede kilder og tekster. For jeg var blevet ansat på et institut, der havde til opgave at forske og undervise i de slaviske sprog – herunder naturligvis også det største, nemlig russisk. Som naturlig nok også havde de fleste studerende.

Og så til tilståelserne. De er mange, og derfor er jeg heller ikke sikker på, at en kroniks rammer kan rumme dem alle. Men lad mig få begyndt. Jeg har hele mit arbejdsliv, så godt som dagligt, og finansieret af gode danske skatte kroner læst og

klippet i såvel sovjetrussiske som – efter 1991 – russiske aviser og tidsskrifter. Jeg har sågar tvunget mine studerende til - derhjemme med ordbøger og andre hjælpemidler - at forberede russisksprogede tekster. Der bl.a. var klippet ud af sovjetiske aviser som Pravda og Isvestija. Produceret i og omhandlende det ”ondskabens imperium”, som præsident Reagan i begyndelsen af 1980’erne udnævnte Sovjetunionen til.

Disse tekster skulle de studerende læse derhjemme for dernæst at kunne forelægge dem i næste undervisningstime. Ved – nu bliver det alvorligt – det grønne eksamensbord eksaminerede jeg de studerende i historie og samfundskundskab på grundlag af sådanne tekster. Og det på trods af, at teksterne kunne være overordentlig ideologiske, læs: kommunistiske og sovjetisk befængte. Jeg har endog oversat sådanne tekster og fået dem udgivet i bogform på stuerne danske forlag. Disse forlag har endvidere udgivet hjælpemidler i form af ordbøger og opslagsværker, hvor de ideologisk befængte begreber, ord og sammenhænge blev oversat til og forklaret på dansk.

Men jeg kan blive ved. Der er ingen ende på de tilståelser, som samvittigheden tvinger mig til at aflægge. Jeg har i årtier været medlem af den kommunistiske frontorganisation Landsforeningen til samvirke mellem Danmark og Sovjetunionen. Jeg har sågar gennem en årrække været næstformand for foreningens lokalafdeling i Århus, og gennem den blev jeg medlem af Landsforeningens hovedbestyrelse. Jeg har abonneret på sovjetambassadens propagandablad ”Fakta om Sovjetunionen” – i daglig omgangstone kaldet ”Fup og fakta”. Jeg har endog belemret såvel gymnasieelever som universitetsstuderende ved at henvise til bladet. Og længe efter, at jeg havde forladt Århus Statsgymnasium, modtog skolen stadig hver måned en stabel af Fakta. Igen – aldrig blev jeg draget til ansvar for disse modbydelige handlinger. Instituttet modtog aviser og tidsskrifter fra Sovjetunionen – formidlet af Landsforeningen. Også andre slaviske lande sendte os aviser og andre materialer.

Jeg har brugt Landsforeningen som rejsebureau – til at arrangere studierejser til Sovjetunionen for såvel studerende som historikere og journalister. Dels, fordi den var billigst, og dels, fordi den via sine fagforeningskontakter i Sovjetunionen og under de givne vilkår – læs begrænsninger - kunne tilbyde de fagligt set mest frugtbare virksomheds- og institutionsbesøg.

Desværre kan jeg ikke – som så mange andre - prale af at have ladet mig bespise på dyre restauranter og på skumle sovjetiske ambassadesekretærens (læs: agents) regning. Og set i et videre perspektiv på bekostning af undertrykte og fattige sovjetborgeres velfærd – eller mangel på samme. Aldrig er jeg tilsyneladende blevet fundet værdig til et godt måltid mad. Og det på trods af alle de tjenester, jeg har ydet

sovjetstaten ved på den danske stats anmodning at introducere unge mennesker til det russiske sprog og kultur, til Ruslands historie og til det sovjetiske samfund.

Kun en gang er jeg blevet bispist af en agent – men han kom såmænd fra PET, det danske politis efterretningstjeneste. Det var en gang i midten af 1980'erne, hvor jeg i rollen som institutbestyrer blev ringet op af en høflig og flink mand, der spurgte, om jeg gav en kop kaffe – så ville han tage wienerbrød med. Han ankom til min bolig i Malling udenfor Århus, medbringende det lovede måltid fra bageren i Højbjerg. I øvrigt udmærket wienerbrød. Han kunne fortælle, at PET via sit netværk havde erfaret, at en meget højtstående KGB-officer i løbet af de næste dage ville komme til Århus, og at han skulle forelæse på Slavisk Institut.

Jeg kunne bekræfte, at Instituttet ville få besøg af Vitalij Grigorjevitj Kostomarov, generalsekretær i den internationale paraplyorganisation for alle nationale russisklærerorganisationer i verden. Men jeg mente nu ikke, at han også havde skumle spionageopgaver som for eksempel at tømme, eventuelt fylde ”kiksekasser” i mørke jyske skove. På den anden side var det ikke usandsynligt, ja nærmest meget tænkeligt, at en mand, der var sat til at følge udviklingen i den globale russiskundervisning, havde en vis forbindelse til KGB. Det kunne den i øvrigt velbegavede og sympatiske PET-agent egentlig godt forstå. Jeg inviterede ham endog til at overvære Kostomarovs forelæsning på Instituttet, hvilket han dog ikke mente var nødvendigt. Han var tilfreds med den forklaring, jeg havde givet. Hvilket vel er en cadeau til den åbne stil, PET den gang anlagde.

Der kunne for os ansatte på Slavisk Institut ikke være noget overraskende i, at PET holdt øje med os. Vi havde ofte besøg af russere af alle kategorier samtidig med, at såvel lærere som studerende hyppigt rejste til Sovjetunionen og de andre såkaldte østlande. Det ville jo nærmest have været tjenesteforseelse, hvis PET ikke havde haft os i søgelyset. Jeg er sikker på, at Instituttet og dets aktiviteter ofte var oppe at vende under briefings i PET's særlige afdeling på politigården i Århus. Der er givet også holdt øje med de mange gæster fra østlandene, som i årenes løb har besøgt Slavisk Institut.

Bragt som kronik i Jyllands-Posten 18.09.2010